

Sankce dle § 20 odst. 2 písm. a) zákona o veřejném ochránci práv ve věci účasti odsouzeného na pohřbu příbuzného

A. Závěry šetření

Šetřila jsem podnět pana A. A., nar. xyz, který se nachází ve výkonu trestu odnětí svobody ve Věznici Znojmo a ve svém podnětu si stěžoval, že mu vězeňská služba neumožnila opustit věznici za účelem účasti na pohřbu bratra.

Dospěla jsem k závěru, že Věznice Znojmo pochybila tím, že stěžovateli nepovolila opustit věznici k účasti na pohřbu jeho bratra a zamítnutí žádosti řádně neodůvodnila.

Ředitelce věznice jsem podle ustanovení § 18 odst. 1 zákona o veřejném ochránci práv zaslala zprávu o šetření s žádostí, aby se vyjádřila ke zjištěným pochybením a informovala mě o přijatých opatřeních k nápravě. Ředitelka věznice mi sdělila, že se s mým hodnocením a závěry neztotožňuje.

Vydala jsem proto závěrečné stanovisko s návrhem opatření k nápravě. Opatření k nápravě jsem formulovala tři:

- (A) povolit (v zákonem stanovených případech) přerušení výkonu trestu, není-li setrvání ve věznici skutečně nezbytné k ochraně veřejné bezpečnosti, pořádku a předcházení zločinnosti,
- (B) případné zamítnutí žádosti odsouzeného o přerušení výkonu trestu odnětí svobody vždy konkrétně a přesvědčivě zdůvodnit,
- (C) stěžovateli jako zadostiučinění nabídnout větší kontakt s rodinou (návštěvy bez zrakové a sluchové kontroly, prodloužení doby návštěv apod.).

V závěrečném stanovisku jsem podle ustanovení § 20 odst. 1 zákona o veřejném ochránci práv ředitelku požádala o sdělení, zda a jak provedla navržená opatření k nápravě. Ředitelka věznice mi opětovně sdělila, že se s mým hodnocením a závěry neztotožňuje, a navržená opatření k nápravě proto nepřijme.

Vzhledem k tomu, že ředitelka Věznice Znojmo nepřijala navržená opatření k nápravě, využívám svého sankčního oprávnění a podle ustanovení § 20 odst. 2 zákona o veřejném ochránci práv vyznamávám nadřízený úřad, kterým je Generální ředitelství Vězeňské služby České republiky.

B. Argumentace ochránkyně a vyjádření věznice (zpráva o šetření, závěrečné stanovisko)

Níže uvádím argumenty, na jejichž základě jsem konstatovala pochybení věznice a uvádím rovněž argumenty ředitelky věznice. Jedná se o výtah nejdůležitějších aspektů daného případu. Pro úplnost odkazuji na svou zprávu o šetření a závěrečné stanovisko, které příkládám v příloze.

B.1 Závěry šetření

Pan A. A. (dále jen „stěžovatel“) si stěžoval na to, že mu Věznice Znojmo neumožnila opustit věznici za účelem účasti na pohřbu bratra.

Šetřením jsem dospěla k závěru, že věznice pochybila. Právo účastnit se pohřbu člena rodiny totiž spadá pod ochranu čl. 8 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) – právo na nezasahování do soukromého a rodinného života. Pakliže věznice do tohoto práva zasáhne, musí svůj zásah dostatečně a přesvědčivě odůvodnit.

Zjistila jsem, že ředitelka věznice své zamítavé rozhodnutí zdůvodnila typem trestné činnosti stěžovatele tím, že není pracovně zařazen a dále pouze obecným poukazem na problémy s alkoholem a drogami, nikterak nezohlednila pozitivní hodnocení stěžovatele v průběhu výkonu trestu odnětí svobody ve věznici. Stěžovatel neobdržel žádné zdůvodnění zamítavého rozhodnutí, pouze podepsal, že byl s rozhodnutím seznámen.

Věznice tak porušila právo stěžovatele na soukromý a rodinný život tím, že mu nepovolila opustit věznici v souvislosti s pohřbem bratra v situaci, kdy je ve věznici ukázněný, je zařazen v 1. PSVD¹ a plní program zacházení. Obecné odůvodnění rozhodnutí (viz výše), jsem nepovažovala za dostačující. Za pochybení jsem označila i to, že věznice stěžovatele neseznámila s důvody zamítnutí žádosti. V podrobnostech viz zpráva o šetření ze dne 29. 4. 2016.

B.2 Vyjádření věznice

Ředitelka věznice ve svém vyjádření² uvádí, že právo na přerušení výkonu trestu není nárokové a rozhodnutí o něm je plně v kompetenci ředitele věznice. Návrh stěžovatele byl posouzen odbornou komisí, která rozhodla pro zamítnutí jeho žádosti. Uvedený postup byl dle ředitelky věznice plně v souladu s mezinárodním i vnitrostátním právem.

Ředitelka se dále vyjádřila v tom smyslu, že ředitel věznice nemá podle právních norem upravujících výkon trestu odnětí svobody povinnost odůvodňovat odsouzenému důvody neschválení návrhu na povolení opuštění věznice. Až rozhodnutí o povolení opustit věznici se vydává jako rozhodnutí ředitele věznice s uvedením konkrétního druhu povolení opustit věznici, přičemž se jedná o veřejnou listinu, kterou odsouzený prokazuje svou totožnost při realizaci povolení opustit věznici, ale pouze v případě, že došlo ke schválení návrhu na přerušení výkonu trestu. Zde již je na rozhodnutí uvedeno i odůvodnění.

Ředitelka věznice ve svém vyjádření dále specifikovala důvody, proč nevyhověla žádosti stěžovatele (viz závěrečné stanovisko).

B.3 Závěry ochránkyně

Uvedla jsem, že ve shodně s judikaturou Evropského soudu pro lidská práva musí být každý zásah do práva na soukromý a rodinný život dán na základě zákona (1. podmínka), musí

1 prostupná skupina vnitřní diferenciace

2 vyjádření ředitelky věznice ze dne 31. 5. 2016, sp. zn. VS-42194-6/ČJ-2016-803902-VOP

sledovat legitimní cíl (2. podmínka) a musí být nezbytný k dosažení tohoto legitimního cíle (3. podmínka).

Podmínku zákonnosti a legitimacy jsem nezpochybnila a uvedla jsem, že právo odsouzeného na opuštění věznice není nárokové a že ochrana veřejnosti před pachateli trestných činů a zabránění jim v dalším páčání trestné činnosti je dostatečný legitimní cíl pro nepovolení přerušení výkonu trestu odnětí svobody odsouzeným.

Ani konstatování zákonnosti a legitimního cíle však samo o sobě nestačí. Aby bylo možné zasáhnout do práva na soukromý a rodinný život, musí být splněna rovněž 3. podmínka, tedy, že zamítnutí žádosti stěžovatele o přerušení výkonu trestu je **nezbytné** pro ochranu veřejné bezpečnosti, pořádku a předcházení zločinnosti.

Uvedla jsem, že nepovolení opuštění věznice musí reagovat na faktickou hrozbu pro veřejnou bezpečnost, pořádek a předcházení zločinnosti. V situaci, kdy není nezbytnost prokázána, nelze veřejný zájem a *priori* upřednostňovat před základními právy a svobodami jedince.

Ředitelka věznice při svém rozhodování vyšla z návrhu odborné komise a své zamítavé rozhodnutí odůvodnila následovně: „*Odsouzený není pracovně zařazen, vzhledem k jeho typu trestné činnosti, problémům s alkoholem a drogami odsouzený neskýtá záruky bezproblémového průběhu PVTOS a návratu z něj.*“

Ve zprávě jsem uvedla, že ředitelka věznice výše uvedené důvody blíže nespecifikovala. Nezohlednila navíc nijak skutečnosti, které uvádí vychovatel ve svém návrhu na povolení opustit věznici, kde vychovatel výslovně poukazuje na bezproblémový průběh výkonu trestu, plnění programu zacházení, slušné chování, kázeňské odměny, žádný kázeňský postih, 1. PSVD, aktivní a iniciativní přístup k plnění pracovních povinností, dobré rodinné a sociální zázemí atd.

Věznice tedy nepředložila přesvědčivé důvody, které by ospravedlňovaly zásah do práva stěžovatele na soukromý a rodinný život. Z provedeného dokazování nevyplývá, že by byl stěžovatel problémovým odsouzeným, naopak se jeví (vycházím především z hodnocení stěžovatele vychovatelem), že stěžovatel plní program zacházení, není konfliktní a svým chováním naplňuje účel výkonu trestu odnětí svobody. Krátkodobým přerušením výkonu trestu za účelem účasti na bratrově pohřbu by tak věznice mohla odsouzenému vyslat jasný signál, že mu důvěřuje a přenáší na něj odpovědnost za jeho skutky, což by mělo být ostatně úkolem věznice - odsouzené pravidelně testovat a připravovat je na soběstačný a poctivý život po propuštění. Pokud by odsouzený důvěru zklamal, bylo by logické vůči němu následně uplatnit odpovídající opatření.

Hodnotím-li tedy, zda zamítnutí žádosti o opuštění věznice bylo nezbytné k ochraně veřejné bezpečnosti, pořádku a předcházení zločinnosti, pak trvám na tom, že nikoliv.

V závěrečném stanovisku, jsem zdůraznila, že závěry v této věci neznamenají, že od věznic požaduji, aby vždy vyhověly žádostem odsouzených o přerušení výkonu trestu odnětí svobody. Naopak plně respektuji prostor pro uvážení věznice, zda konkrétnímu odsouzenému povolí, či nepovolí opustit věznici. Žádám však, aby věznice vždy posuzovala

všechny podmínky pro omezení základních práv odsouzených, zejména kladla důraz na vyhodnocení, **zda opatření věznice sleduje legitimní cíl a je nezbytné k dosažení tohoto cíle**. Aby bylo zřejmé, zda věznice této své povinnosti dostála, je nezbytné, aby své zamítavé rozhodnutí přesvědčivě zdůvodnila. V daném případě bylo odůvodnění typem trestné činnosti, pracovním nezařazením a problémy s alkoholem a drogami natolik povrchní a nepřesvědčivé, že jsem nemohla podnět stěžovatele posoudit jinak, než v postupu věznice shledat pochybení. Za pochybení považuji rovněž skutečnost, že stěžovatel nebyl s důvody zamítnutí své žádosti seznámen.

C. Vyjádření ředitelky věznice k závěrečnému stanovisku

Ředitelka věznice ve svém vyjádření k závěrečnému stanovisku ze dne 21. 9. 2016 uvádí³, že se s mými závěry a hodnocením nemůže ztotožnit. Uvádí, že důvody pro nepovolení opuštění věznice pokládá za dostatečné a přesvědčivé.

Dále ředitelka uvedla: „*Zamítnutí žádosti odsouzeného bude odůvodňováno pouze v případě stížnosti odsouzeného, a to pouze na žádost orgánů příslušných k jejich vyřízení, ale nikoliv odsouzenému. Přerušení výkonu trestu není nárokové a zamítnutí žádosti není rozhodnutím správního orgánu. Právní normy upravující výkon trestu odnětí svobody ani jiné právní normy rovněž nestanoví řediteli věznice povinnost odůvodňovat odsouzenému důvody zamítnutí, nehledě na to, že zamítnutí může mít bezpečnostní charakter známý jen úzkému okruhu zaměstnanců a odůvodnění odsouzenému by mohlo mít za následek bezpečnostní riziko, např. zjištění o prověřování orgánem činným v trestním řízení nebo prošetřování jiné jeho nedovolené činnosti v rámci operativního rozpracování. Odsouzený bude se zamítnutím žádosti nadále pouze řádně seznámen. Bude nadále odůvodňováno pouze rozhodnutí o povolení přerušení výkonu trestu tak, jak je stanoveno § 17 NGŘ VS ČR č. 69/2013 NGŘ.*“ Dále ředitelka věznice uvedla, že neshledává žádný právní důvod pro poskytování zadostičinění stěžovateli.

D. Sankční oprávnění

Vzhledem k tomu, že se ředitelka věznice s mým hodnocením a závěry neztotožnila a nepřijala navržená opatření k nápravě, obracím se podle ustanovení § 20 odst. 2 zákona o veřejném ochránci práv na Generální ředitelství Vězeňské služby České republiky.

Generálního ředitele Vězeňské služby České republiky žádám, aby se k výše uvedenému vyjádřil a sdělil, jaké kroky přijme, aby bylo do práva odsouzených na soukromý a rodinný život zasahováno pouze tehdy, je-li to pro dosažení legitimního cíle skutečně nezbytné, a dále, jak bude zajištěno, aby zamítnutí žádosti odsouzeného o přerušení výkonu trestu odnětí svobody bylo vždy konkrétně a přesvědčivě zdůvodněno. Dále generálního ředitele žádám o sdělení, jaké kroky přijme za účelem poskytnutí zadostičinění odsouzenému A. A.

O vyjádření si generálního ředitele dovoluji požádat ve lhůtě 30 dnů od doručení tohoto dokumentu. Na základě jeho odpovědi zvážím, zda věc uzavřu nebo využiji svého oprávnění

3 Vyjádření ředitelky věznice ze dne 21. 9. 2016, č. j. VS-42194-8/ČJ-2016-803902-VOP

o svých zjištěních informovat veřejnost včetně sdělení jmen osob oprávněných jednat jménem věznice.

Brno 7. listopadu 2016

Mgr. Anna Šabatová, Ph.D.
veřejná ochránkyně práv